

Pechánt meghamisító színvilág

Köztünk, könyvkiadók között, van egy olyan mondás, miszerint olyan a könyv külleme, mint a belseje. Amikor kezembe került az *Akácok alatt*, a délvidéki magyar írók elbeszélései című, kemény táblás kötet, azonnal éreztem, itt valami nincs rendben. Mivel? A táblaborítón levő festmény reprodukciójával.

Nem vitás, Pechán József (1875–1922) festményéről van szó, még hozzá az egyik legjobb vásznanak megint csak egyik változatáról, amelyet mi annak idején, negyedszázaddal ezelőtt *A két Pechán – Dva Pehana* című kismonográfiánkban (Forum Könyvkiadó, 1982) Bela Duranci művészettörténésszel és az akkor még élő Pechán Béla festővel (Pechán József fiával) *Szüret a Bácskában* címmel katalogizáltuk. Eredeti nem lévén, fénykép alapján, de kiállítási katalógusok figyelembevételével ekképpen: „1911, olaj, vászon 116×140 cm”. Pechán Béla már akkor állította, a képnek nyilván több változata van, mert apja megrendeléseknek is eleget téve (mint nem egy esetben) ezt a témát is többször megfestette. E sorok írójának máig tulajdonában van az a fényképfelvétel, amelynek alapján a *Szüret a Bácskában* született, s már a megjelent kismonográfia után készségesen bocsátotta Kalapis Zoltán rendelkezésére a Pechán-témák megírásához, amelyben a szerző a fényképész és festő Pechánt tanulmányozta igen meggyőzően (*Festők nyomában*, Forum Könyvkiadó, 1990).

Máig nem vitás, hogy a három legismertebb – Szenteleky Kornél szavaival szólva – „duzzadó, jókedvű hangulatú” képei közé tartozik, a Haditánács és a Vén kópé (mellesleg ugyancsak fénykép alapján festett) alkotásaival egyetemben. Valamennyi alkotása a múlt század tízes évek elején készült.

Mi lehet a kifogásunk e festményreprodukció ellen? Csak az, mint ahogy a kötet szerkesztője a Szenteleky-vers „akácok”-ját „akácok”-ra köznyelvícsítette, úgy a könyv fedőlapjának tervezője is kifelejtette ellenőrizni a reprodukált mű színskálai „ékezteit” (egyébként nincs föltüntetve ki, csupán ennyi olvasható a címnegyedben: „A borító Pechán József festményének felhasználásával készült”). Már első rálátásra feltűnik, hogy a könyv borítóján megjelenő színek nem Pechán színei! A kép hiteles, nem vitás, de aki valaha is látott a Pechán-műteremből kikerülő festményt, kételkedni fog. Festőnk vízkékjei nem rikítóan égkékek (majd azt mondtam, fazék-kékek), a sárgái naplementi barnássárgák, a barnái viszont mélybarnák.

Nos, ezek a jellegzetes pecháni színek, a szinte muzsikáló, szecsesz-sziós óarany-sárgái, őszi mélybarnái, alkonyat-kékjei... itt fazekas- vagy gölöncsérmesteri bágyadt színekké kopnak, egyszerűsödnek. Kár, mert a Szerémségből, egészen pontosan Újlakról Palánkára kompon, hol meggyes-, barackos- és szilvás- vagy éppenséggel trágyás- és sátoros lovas kocsikkal, hol a szüreti hordókkal (s ez a jellegzetesebb) érkező szekerek „kirakodtatása” motívumú festmények valóban remekművek. Felcsillantva festőnk valamennyi friss szín, mértéktartó arány és „epikuroszai” bölcselkedési erényét. „Színharmoniait, amelyben benne érzései, szelleme...” – mondhatnánk Szenteleky nyomán (*Színek és szenvedések*, Minerva, Subotica, 1923). Talán az sem mellékes, hogy nyilván éppen az itt ilyen szerencsétlenül reprodukált festmény volt a két évvel ezelőtti Polgár Galéria aukciójának (máig internetes hír, színes reprodukció fölvétellel) egyik „slágere”. *Éjjeli kompátkelés* (? – maximum, naplementei – mert ilyen képe tudomásunk szerint, nincs!) címen kelt el a festmény, a kikiáltási 850 000 forint után a leütési 6 000 000 forintért.

Akárcsak a könyv címében, a táblaborító festményének a reprodukcióján is az ékezeté(i)vel, a színi akszánn(okk)al van baj, azaz komoly fönntartás. Pechán József művészete többet érdemel. Ezért is törekszünk egy immáron átfogó monográfiájának megjelentetésén.

